©2014 DAZCo, *Danesh Afarand Zistagen Co., IRAN*
ISSN: 2228-5849 *Bimonthly of Education Strategies in Medical Sciences 2014; 7(1): 33-39*

Effective Factors on Educational Failure in the Viewpoint of Allied Medical Students

ARTICLE INFO

Article Type
Research Article

Authors
Taheri Mirghaed M.[1] *MSc,*
Raadabadi M.[2] *MSc,*
Hosseini S.H.[1] *MSc,*
Bahadori M.K.* *PhD*

ABSTRACT

Aims One of the most important issues which put educational system into problems is educational failure. This can help to emergence of unsuitable social behaviors and family leave. The aim of this study was to evaluate the factors affecting educational failure from the perspective of the students in School of Allied Medical Sciences of Tehran University of Medical Sciences.

Methods This cross-sectional study was performed on 1150 students of Allied Medicine School of Tehran University of Medical Sciences, who were studying in 3 educational levels of BSc, MSc and PhD in 2012-13 academic year, and 150 persons were selected, using simple random sampling method. Data collecting tool was a two- part questionnaire including 5 questions of demographic characteristics and 6 subsections of 'family factors'. Independent sample T test and ANOVA were used for data analysis.

Results The average score of all factors was obtained 3.67±0.38. There was observed a significant relation between age and the domains of socio- economic factors and factors relating to the educational content. There was a significant relation between the students' sex and socio-economic, environment, educational content and lecturer related factors. There was a significant relation between the employment status of students and the domain of the factors related to the educational content.

Conclusion The most important effective factor on educational failure of the allied medical sciences students of Tehran University of Medical Sciences is 'factors relating to the educational content', from their point of view.

Keywords Educational Failure; Socio-economic Factors; Educational Content; Students; Allied Medical Sciences

*Health Management Research Center, Baqiyatallah University of Medical Sciences, Tehran, Iran
[1]Management Department, Health School, Tehran University of Medical Sciences, Tehran, Iran
[2]Research Center for Health Services Management, Institute for Futures Studies in Health, Kerman University of Medical Sciences, Kerman, Iran

Correspondence
Address: Health Management Research Center, Baqiyatallah University of Medical Sciences, Mollasadra St., Tehran, Iran
Phone: +982182482417
Fax: +98218805702
bahadori_57@yahoo.com

Article History
Received: June 18, 2013
Accepted: November 11, 2013
ePublished: March 17, 2014

CITATION LINKS

[1] The viewpoints of students ... [2] Infants, children, and ... [3] Effective Familial – Individual Factors ... [4] Dropping out of medical school in ... [5] A systematic review of the evaluation ... [6] The Ready-to-Learn ... [7] Correlations among maternal ... [8] Survey of Educational Drop- ... [9] Study on the causes of... [10] The educational situation of ... [11] Academic Failure and ... [12] Frequency of educational decline and ... [13] Investigating the Causes ... [14] Suicide attempts and threats ... [15] Teacher quality and student... [16] Mental health problems ... [17] Jóvenes, fracaso escolar... [18] Academic success or failure in ... [19] Student characteristics ... [20] Psychological Evaluation ... [21] Factors associated with nursing ... [22] Academic failure of first-year .. [23] European nursing students' ... [24] Perceived University Students ... [25] Perinatal origins of first- ... [26] Peer Reviewed: Reframing ... [27] General causality orientations ... [28] Identifying the necessary ... [29] A social work study on ... [30] Evaluating the Influencing ... [31] Factors associated ... [32] Effective factors on educational ... [33] Economic status of parents ... [34] Socio-structural effects on ... [35] Why do student nurses... [36] Factors affecting the academic ... [37] Fuzzy failure analysis: a new ... [38] The effective factors on ... [39] Study on the causes of ... [40] Survey of personal and ... [41] Diversity, attrition and... [42] Effect of students' after-school ... [43] Academic achievement ... [44] Academic failure and ... [45] Predicting academic success ... [46] Evaluation of Effective ... [47] The reasons of educational ... [48] Evaluation of influencing [49] A survey on dropout risk factors among medical ...

عوامل موثر بر اُفت تحصیلی از دیدگاه دانشجویان پیراپزشکی

مسعود طاهری میرقائد MSc
گروه مدیریت، دانشکده بهداشت، دانشگاه علوم پزشکی تهران، تهران، ایران
مهدی رعدآبادی MSc
مرکز تحقیقات مدیریت ارایه خدمات سلامت، پژوهشکده آینده‌پژوهی در سلامت، دانشگاه علوم پزشکی کرمان، کرمان، ایران
سیدهادی حسینی MSc
گروه مدیریت، دانشکده بهداشت، دانشگاه علوم پزشکی تهران، تهران، ایران
محمدکریم بهادری* PhD
مرکز تحقیقات مدیریت سلامت، دانشگاه علوم پزشکی بقیه‌ا...(عج)، تهران ایران

چکیده

اهداف: یکی از مهم‌ترین معضلات نظام آموزشی، اُفت تحصیلی است که می‌تواند زمینه‌ساز رفتارهای منفی اجتماعی و ترک خانواده باشد. مطالعه حاضر نیز به‌منظور بررسی عوامل موثر بر اُفت تحصیلی از دیدگاه دانشجویان پیراپزشکی انجام گرفت.

روش‌ها: این پژوهش مقطعی در ۱۱۵۰ دانشجوی دانشکده پیراپزشکی دانشگاه علوم پزشکی تهران که در ۳ مقطع تحصیلی کارشناسی، کارشناسی‌ارشد و دکتری در سال ۱۳۹۱ مشغول به تحصیل بودند، انجام شد و ۱۵۰ نفر به روش نمونه‌گیری تصادفی ساده انتخاب شدند. ابزار جمع‌آوری اطلاعات، پرسش‌نامه دوبخشی شامل ۵ سئوال مشخصات جمعیت‌شناختی و ۶ زیربخش عوامل خانوادگی، عوامل مربوط بر نحوه و میزان فراگیری، عوامل مربوط به اساتید، عوامل اجتماعی- اقتصادی، عوامل مربوط به محیط آموزشی و عوامل مربوط به محتوای آموزشی موثر در اُفت تحصیلی بود. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از آزمون‌های T دونمونه ای مستقل و آنالیز واریانس یک‌طرفه استفاده شد.

یافته‌ها: میانگین امتیاز کلیه عوامل ۰/۳۸±۳/۶۷ به‌دست آمد. رابطه معنی‌داری بین سن و حیطه‌های عوامل اجتماعی- اقتصادی و عوامل مربوط به محتوای آموزشی مشاهده شد. بین جنسیت دانشجویان و عوامل اجتماعی- اقتصادی، عوامل مربوط به محیط، عوامل مربوط به محتوای آموزشی و عوامل مربوط به استاد رابطه معنی‌داری وجود داشت. رابطه معنی‌داری بین وضعیت اشتغال دانشجویان با حیطه عوامل مربوط به محتوای آموزشی وجود داشت.

نتیجه‌گیری: مهم‌ترین عامل تاثیرگذار بر اُفت تحصیلی دانشجویان پیراپزشکی دانشگاه علوم پزشکی تهران از دیدگاه ایشان "عوامل مربوط به محتوای آموزشی" است.

کلیدواژه‌ها: اُفت تحصیلی، عوامل اقتصادی- اجتماعی، محتوای آموزشی، دانشجویان، پیراپزشکی

تاریخ دریافت: ۱۳۹۲/۰۳/۲۹
تاریخ پذیرش: ۱۳۹۲/۰۸/۲۸
*نویسنده مسئول: bahadori_57@yahoo.com

مقدمه

یکی از وظایف اصلی دانشگاه، تربیت نیروی انسانی است. دانشجویان هر کشور سرمایه‌های آن کشور از نظر استعداد، نوآوری، خلاقیت و منابع سازنده هستند که توجه به تربیت آنها از اهمیت خاصی برخوردار است [۱]. دانشگاه نقش بسیار مهمی در توسعه کشورها دارد. دانشگاه‌ها هر ساله دانشجویان جدیدی را پذیرش و دانشجویانی را فارغ‌التحصیل می‌نمایند که چرخه مستمری را طی می‌کند. توجه به کیفیت آموزشی در این چرخه از اهمیت ویژه‌ای برخوردار و اثرگذارترین عامل در توسعه کشورهاست [۲]. کیفیت آموزشی پایین در این چرخه از عوامل زمینه‌ساز اُفت تحصیلی در دانشجویان است. در واقع، از مهم‌ترین معضلات نظام آموزشی، اُفت تحصیلی است که نه تنها باعث اتلاف منابع بالقوه انسانی و اقتصادی می‌شود، بلکه آثار ناگوار و غیرقابل جبرانی در زندگی فردی، خانوادگی و اجتماعی افراد بر جای می‌گذارد [۳، ۴]. اُفت تحصیلی به مفهوم عدم موفقیت در تحصیل است که با معیارهای مختلفی نظیر مشروطی، معدل نامناسب، تکرار درس و غیره قابل بررسی است [۵]. اُفت تحصیلی یا ترک تحصیل از دانشگاه می‌تواند زمینه‌ساز سایر رفتارهای منفی اجتماعی [۶] یا ترک خانواده [۷] نیز باشد.

پژوهش‌ها در خصوص شاخص‌های اُفت تحصیلی در ایران تا چندی‌پیش محدود به گروه‌های غیرپزشکی و با بررسی چند شاخص محدود بوده است [۸]. حدود ۱۲٪ دانشجویان دانشگاه‌های علوم پزشکی طی تحصیل خود حداقل یک ترم تحصیلی مشروط می‌شوند که نه‌تنها دانشجویان را از لحاظ روحی- روانی دچار مشکل می‌نماید، بلکه از نظر پیشرفت تحصیلی نیز آنان را در معرض خطر محرومیت از تحصیل قرار داده و موجب خلل در بهره‌برداری مطلوب از اصول علمی برای تربیت نیروی انسانی، منابع انسانی و مالی و نیز موجب نارضایتی اجتماعی می‌شود. علاوه بر این، اُفت تحصیلی دانشجویان و ترک تحصیلی آنان، بر مسایل و مشکلاتی که برای خود دانشجو ایجاد می‌کند، زیان‌های فراوانی را برای کشور دارد [۹]. *عدالت‌خواه* با مطالعه در ۱۰ رشته علوم پزشکی دانشگاه اردبیل نشان داده است که از ۱۷۸۶ دانش‌آموخته این دانشگاه طی سال‌های ۱۳۷۴ تا ۱۳۷۹، ۱۳۲ نفر (۷/۴٪) مشروط شده‌اند [۱۰]. *غیبی* در مطالعه دانشجویان پزشکی دانشگاه ارومیه درصد اُفت تحصیلی در ۳ مقطع علوم پایه، فیزیوپاتولوژی و بالینی را به‌ترتیب ۲۳/۳، ۰/۷ و ۲۶/۵٪ [۱۱] و *آشتیانی* فراوانی اُفت تحصیلی بین دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی اراک را ۱۹٪ گزارش نموده است [۱۲]. *نظری* و *شریف‌نیا* عوامل متعددی مانند متاهل‌بودن و سهمیه قبولی را در اُفت دانشجویان پرستاری موثر می‌دانند [۱۳]. مطالعات خارجی مختلف نیز عوامل متعددی را در اُفت تحصیلی دانشجویان موثر دانسته‌اند. شایع‌ترین علت خودکشی در ایالات متحده شکست در تحصیلات است [۱۴]. *دارلینگ*

عواملی چون نامتناسب‌بودن دروس رشته تحصیلی با توانایی‌ها، ارزش‌ها و شغل آینده دانشجویان را از مهم‌ترین عوامل اُفت تحصیلی عنوان کرده است [۱۵]. *مایکل* نیز مشکلات فردی و آموزشی دانشجویان نظیر استرس زیاد و مسایل روان‌پزشکی را از جمله عوامل تاثیرگذار بر اُفت تحصیلی برشمرده است [۱۶].

با توجه به مطالعات صورت گرفته و وجود اُفت تحصیلی و زمینه‌های ایجاد آن، به‌منظور پیش‌گیری از نتایج و عواقب نامطلوب اُفت تحصیلی، باید سیستم آموزشی هوشیاری وجود داشته باشد که بتواند به‌موقع دانشجویان در معرض خطر اُفت تحصیلی را غربالگری و شناسایی نموده و با همکاری درون بخشی واحدهای آموزشی، دانشجویی و فرهنگی در دانشگاه و با کمک اساتید راهنما، سطح تحصیلی آنان را ارتقا دهد. لذا لازمه چنین کاری شناسایی و تبیین عوامل موثر بر اُفت تحصیلی است [۸، ۱۷، ۱۸]. عوامل مختلفی می‌تواند باعث اُفت تحصیلی شود. اُفت تحصیلی می‌تواند خود علامت افسردگی [۱۹] یا سایر مشکلات روحی دانشجویان باشد [۲۰]. اکثر مطالعات انجام‌شده پیرامون اُفت تحصیلی، بر ویژگی‌های روان‌شناختی دانشجویان، خصوصیات مدرس، دانشکده و سیستم آموزشی متمرکز بوده است [۲۵-۲۱] در حالی که عوامل متعدد دیگری از جمله عوامل فردی و خانوادگی، هم‌نشینان و ارتباطات، سیستم دانشکده، عوامل اجتماعی- اقتصادی، سطح علمی اساتید نیز بر موضوع اُفت تخصیلی دانشویان دخیل هستند که باید مورد بررسی قرار گیرد [۲۸-۲۶].

اُفت تحصیلی یا ترک تحصیل دانشجویان نه به‌عنوان مشکلی شخصی بلکه به‌عنوان مشکل اساسی اجتماعی مطرح بوده و باید برای حل این مشکل گام‌های اساسی برداشت. در این بین، اُفت تحصیلی دانشجویان دانشگاه‌های علوم پزشکی به علت حساسیت شغلی و ارتباط آن با سلامت افراد جامعه باید مورد توجه ویژه‌تری نسبت به سایر رشته‌ها قرار گیرد. مطالعه حاضر نیز به‌منظور بررسی عوامل موثر بر اُفت تحصیلی از دیدگاه دانشجویان پیراپزشکی انجام گرفت.

روش‌ها

پژوهش توصیفی- تحلیلی حاضر به صورت مقطعی در ۱۱۵۰ دانشجوی دانشکده پیراپزشکی دانشگاه علوم پزشکی تهران که در ۳ مقطع تحصیلی کارشناسی، کارشناسی‌ارشد و دکتری در سال ۱۳۹۱ مشغول به تحصیل بودند، انجام شد. حجم نمونه با استفاده از فرمول کوکران ۱۵۰ نفر برآورد و نمونه‌گیری به شیوه تصادفی ساده انجام شد. نمونه‌ها باید در زمان انجام پژوهش حداقل یک ترم تحصیلی را گذرانده بودند و دانشجویان مقطع کاردانی از مطالعه حذف شدند.

ابزار جمع‌آوری اطلاعات، پرسش‌نامه دوبخشی پژوهشگرساخته بود. بخش اول شامل ۵ سئوال مشخصات جمعیت‌شناختی و بخش دوم شامل ۶ زیربخش عوامل خانوادگی (۷ سئوال)، عوامل مربوط بر نحوه و میزان فراگیری (۸ سئوال)، عوامل مربوط به اساتید (۱۱ سئوال)، عوامل اجتماعی و اقتصادی (۷ سئوال)، عوامل مربوط به محیط آموزشی (۱۰ سئوال) و عوامل مربوط به محتوای آموزشی (۳ سئوال) موثر در اُفت تحصیلی بود. مقیاس نمره‌گذاری پرسش‌نامه طیف ۵گزینه‌ای لیکرت از "بسیار زیاد" (۱ نمره) تا "بسیار کم" (۵ نمره) تعریف شد. میانگین ۳ و پایین‌تر به عنوان نمره مطلوب و میانگین بالاتر نشانگر اُفت تحصیلی درنظر گرفته شد. روایی صوری و محتوایی پرسش‌نامه با نظر ۳ نفر از اساتید و پایایی آن به‌وسیله آزمون/بازآزمون در نمونه‌ای ۱۵نفری تایید شد (r=۰/۷۷).

برای انجام پژوهش معرفی‌نامه از معاونت پژوهشی دانشگاه دریافت و در اختیار ریاست دانشکده قرار گرفت و طرح پژوهش به تصویب کمیته اخلاق رسید. در زمان توزیع پرسش‌نامه‌ها به کلیه دانشجویان برای تکمیل پرسش‌نامه توضیحاتی ارایه و وقت کافی برای آنها برای مطالعه دقیق پرسش‌نامه و پاسخ به آن در نظر گرفته شد. همچنین به آنها اطمینان داده شد که اطلاعات آنها کاملاً محرمانه خواهد ماند. دانشجویان برای مشارکت در مطالعه آزاد بودند.

برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از نرم‌افزار SPSS 18 و آزمون‌های T دونمونه‌ای مستقل برای بررسی رابطه بین عوامل موثر بر اُفت تحصیلی و متغیرهای زمینه‌ای جنسیت، وضعیت تاهل و وضعیت اشتغال و آنالیز واریانس یک‌طرفه برای برای بررسی رابطه بین عوامل موثر بر اُفت تحصیلی و ۲ متغیر زمینه‌ای مقطع تحصیلی و وضعیت سکونت استفاده شد.

نتایج

۱۳۰ پرسش‌نامه تکمیل و بازگشت داده شد (نرخ پاسخگویی ۸۶/۷٪). ۷۰ دانشجو (۵۳/۸٪) پسر و ۱۰۲ نفر (۷۸/۵٪) مجرد بودند. ۱۰۵ نفر از نمونه‌ها (۸۰/۸٪) در مقطع کارشناسی، ۱۹ نفر (۱۴/۶٪) در مقطع کارشناسی‌ارشد و ۶ نفر (۴/۶٪) در مقطع دکتری تحصیل می‌نمودند. ۷۹ نفر (۶۰/۸٪) در خوابگاه دانشجویی، ۴۱ نفر (۳۱/۵٪) با خانواده و ۱۰ نفر (۷/۷٪) در منزل استیجاری زندگی می‌کردند و تنها ۲۰ نفر (۱۵/۴٪) آنها دارای شغل بودند.

میانگین امتیاز کلیه عوامل ۳/۶۷±۰/۳۸ به‌دست آمد که بیشترین میانگین مربوط به عوامل مربوط به محتوای آموزشی (۴/۰۲±۰/۷۲) و کمترین مقدار میانگین مربوط به عوامل اجتماعی- اقتصادی (۳/۵۴±۰/۷۵) بود. رابطه معنی‌داری بین سن و حیطه‌های عوامل اجتماعی- اقتصادی و عوامل مربوط به محتوای آموزشی مشاهده شد و در هر دو حیطه میانگین دانشجویان با فاصله سنی ۲۱ تا ۲۵ بیشتر از ۲ فاصله سنی ۱۶ تا ۲۰ و ۲۶ تا ۳۰ بود. رابطه معنی‌داری بین جنسیت دانشجویان و عوامل اجتماعی- اقتصادی، عوامل

مربوط به محیط، عوامل مربوط به محتوای آموزشی و عوامل مربوط به استاد وجود داشت و در هر ۴ حیطه میانگین امتیاز پسران از دختران بیشتر بود. در دانشجویان مذکر بیشترین عامل موثر بر اُفت تحصیلی متعلق به عوامل مربوط به محتوای آموزشی و کمترین عامل متعلق به عوامل مربوط به خانواده بود. در دختران نیز بیشترین عامل موثر عوامل مربوط به محتوای آموزشی و کمترین عامل موثر عوامل اجتماعی- اقتصادی بود. رابطه معنی‌داری بین وضعیت اشتغال دانشجویان با حیطه عوامل مربوط به محتوای آموزشی وجود داشت. در افراد بیکار، بیشترین عامل متعلق به حیطه عوامل مربوط به خانواده و کمترین مقدار متعلق به حیطه عوامل اجتماعی- اقتصادی بود. در افراد شاغل بیشترین عامل متعلق به حیطه عوامل مربوط به محتوای آموزشی و کمترین مقدار متعلق به حیطه مربوط به نحوه و میزان فراگیری دانشجویان بود (جدول ۱).

جدول ۱) میانگین امتیاز هر یک از عوامل موثر بر اُفت تحصیلی از نظر دانشجویان و سطح معنی‌داری براساس عوامل جمعیت‌شناختی

میانگین	سن	جنسیت	مقطع تحصیلی	وضعیت تاهل	وضعیت سکونت	وضعیت شغلی
عوامل مربوط به خانواده						
۳/۶۳±۰/۵۵	۰/۶۴۳	۰/۷۳۲	۰/۵۸۷	۰/۸۲۵	۰/۰۵۳	۰/۶۷۳
عوامل مربوط به وضعیت اجتماعی- اقتصادی						
۳/۵۴±۰/۷۵	۰/۰۰۸	۰/۰۰۵	۰/۳۹۰	۰/۴۲۱	۰/۱۹۸	۰/۲۹۶
عوامل مربوط به محیط						
۳/۶۲±۰/۵۳	۰/۲۵۰	۰/۰۲۲	۰/۶۶۹	۰/۷۶۲	۰/۸۶۶	۰/۷۴۶
عوامل مربوط به محتوای آموزشی						
۴/۰۲±۰/۷۲	۰/۰۳۷	۰/۰۲۵	۰/۲۹۱	۰/۹۷۶	۰/۱۰۵	۰/۰۱۷
عوامل مربوط به نحوه و میزان فراگیری دانشجویان						
۳/۷۱±۰/۴۶	۰/۲۷۵	۰/۲۳۴	۰/۰۵۶	۰/۲۶۴	۰/۸۰۲	۰/۹۷۷
عوامل مربوط به استاد						
۳/۷۳±۰/۶۰	۰/۱۵۰	۰/۰۱۲	۰/۴۹۱	۰/۲۵۱	۰/۷۳۷	۰/۱۴۴

بحث

امروزه آموزش، نقش بسیار مهمی در زندگی افراد دارد. تحصیلات آکادمیک به افراد کمک می‌کند که پیشنهادهای کاری بهتر و آینده بهتری داشته باشند [۲۹]. اُفت تحصیلی دانشجویان علوم پزشکی پدیده‌ای در حال رشد است که به دلیل اثرات اقتصادی و تاثیری که بر توسعه منابع انسانی حوزه سلامت می‌گذارد، مورد توجه زیادی قرار گرفته است [۱۸]. اُفت تحصیلی، تاثیر زیادی بر دانشجویان، خانواده آنان، اعضای هیات علمی و جامعه دارد و پیشگیری از آن مخصوصاً در کشورهایی که با کمبود نیروی انسانی متخصص در حوزه سلامت مواجه هستند، به چالش تبدیل شده است [۲۱].

یافته‌های مطالعه حاضر نشان داد که حیطه عوامل مربوط به محتوای درسی بیشترین تاثیر و حیطه عوامل اجتماعی- اقتصادی کمترین تاثیر را در اُفت تحصیلی داشته است. *جبرائیلی* و همکاران در بررسی عوامل موثر بر پیشرفت تحصیلی دانشجویان استعداد درخشان دانشگاه علوم پزشکی ارومیه مهم‌ترین عامل در پیشرفت تحصیلی دانشجویان را محتوای آموزشی بیان نمودند [۳۰]. *وان‌هانین* نیز عامل اُفت دانشجویان پرستاری را نامناسب‌بودن محتوای آموزشی ذکر می‌نماید [۳۱]. همچنین *باکویی* در مطالعه دانشجویان مامایی نشان داد که عوامل آموزشی مهم‌ترین عوامل موثر بر وضعیت تحصیلی هستند [۳۲] که هر ۳ مطالعه با نتایج مطالعه حاضر مطابقت دارد.

بین وضعیت اقتصادی و عملکرد آکادمیک دانشجویان رابطه مستقیمی وجود دارد. افراد با وضعیت درآمدی پایین و وضعیت اقتصادی پایین عملکرد مناسبی ندارند [۳۳، ۳۴]. در حیطه اجتماعی- اقتصادی، عدم انگیزه امیدوارکننده شغلی و اقتصادی، عدم پایگاه و احترام اجتماعی مرتبط با رشته تحصیلی و عدم کسب امنیت شغلی در آینده، مهم‌ترین موارد اُفت تحصیلی از دیدگاه دانشجویان در این حیطه بود. در این خصوص *نظری* و همکاران بیان می‌کنند، نگرانی کمتر نسبت به آینده شغلی موجب افزایش انگیزه و تلاش بیشتر در دانشجویان می‌شود که عملکرد تحصیلی و آموزشی را در جهت بهتر قرار می‌دهد [۱۳]. همچنین در مطالعات دیگر، داشتن انگیزه شغلی و اقتصادی به عنوان یک عامل موثر مطرح شد و یکی از عوامل موثر بر ترک تحصیلی را نداشتن انگیزه معرفی کردند [۳۵]. *سیدنژاد* در مطالعه خود پیرامون بررسی عوامل موثر بر اُفت تحصیلی از دیدگاه دانشجویان و اساتید نشان داد عوامل اجتماعی- اقتصادی تاثیر متوسطی بر عملکرد تحصیلی دانشجویان داشته است [۳۶].

لطیفی و همکاران عوامل تاثیرگذار بر اُفت تحصیلی را علاقه کم به یادگیری، کارکردن همراه با آموزش و وضعیت زندگی گزارش می‌کنند که در برخی از مولفه‌ها با نتایج مطالعه حاضر شباهت دارد [۲۹]. یکی از عوامل تاثیرگذار بر اُفت تحصیلی دانشجویان در مطالعه حاضر، محتوای آموزشی بود. در مطالعه *تکلو* و همکاران، عدم آمادگی دانشجویان برای کسب فرصت‌های کاری ناشی از عدم کارآیی دوره‌های نظری و عملی ارایه‌شده در دانشگاه گزارش شده که بر اُفت تحصیلی دانشجویان تاثیرگذار است [۳۷]. براساس مطالعه *وان‌هانن* یکی از دلایل اُفت تحصیلی دانشجویان، عدم رضایت از محتوای دوره است [۳۱].

آزمون‌های آماری، رابطه معنی‌داری بین سن، جنس و وضعیت اشتغال با عوامل موثر بر وضعیت تحصیلی دانشجویان نشان دادند؛ در حالی که رابطه معنی‌داری بین مقطع تحصیلی، وضعیت تاهل و وضعیت سکونت با عوامل تاثیرگذار بر وضعیت تحصیلی دانشجویان وجود نداشت. در حیطه‌های معنی‌دار با متغیر جنسیت، میانگین دانشجویان مرد از زن بیشتر بود. در مطالعه *دلارام* و همکاران در دانشگاه علوم پزشکی شهرکرد نیز اُفت تحصیلی در دانشجویان پسر بیشتر از دانشجویان دختر بود [۳۸]. در مطالعه *غیبی* و همکاران نیز

اگر چه اُفت تحصیلی در دانشجویان مذکر بیش از مونث بوده ولی ارتباط معنی‌داری مشاهده نشد [۱۱]. در مطالعات *هرن*، هزاوه‌ای و *خزایی* نیز دانشجویان دختر پیشرفت تحصیلی بهتری نسبت به پسرها داشته‌اند [۴۱-۳۹]. به نظر می‌رسد که این نتایج با محتوای دروس علوم پزشکی که بیشتر ماهیت حفظی دارد مرتبط باشد، چرا که نتیجه مطالعات نشان داده دختران در علوم ادبی و پسران در علوم ریاضی و فنی توانایی بیشتری دارند [۴۲]. در مطالعه *ابرادویک* [۴۳] و *نجیمی* [۴۴] نیز بر خلاف مطالعه *گرین* [۴۵] بین جنسیت و اُفت تحصیلی رابطه معنی‌داری وجود دارد. شاید یکی دیگر از دلایل وجود این شکاف را بتوان بی‌انگیزگی پسران نسبت به پیگیری جدی تحصیلات و اشتیاق بیش از پیش دختران برای تحصیل و کسب مدارج علمی بالا عنوان نمود. در مطالعه‌ای که در دانشگاه علوم پزشکی زاهدان انجام گرفت. بین جنسیت، شغل پدر و وضعیت اقتصادی خانواده رابطه مستقیم و معنی‌داری وجود داشت اما سن و رشته تحصیلی رابطه معنی‌داری نداشتند [۴۶].

رابطه معنی‌داری بین سن و دو حیطه عوامل اجتماعی- اقتصادی و عوامل مربوط به محتوای آموزشی وجود داشت که بیشترین میزان اُفت در فاصله سنی ۲۱ تا ۲۵ مشاهده شد. در مطالعه *دلارام* و همکاران، بین سن و اُفت تحصیلی ارتباط مستقیمی وجود داشت [۳۸] در حالی که نتایج مطالعات *منیری* [۴۷] و *غیبی* [۱۱] با این امر همخوانی ندارند. در حقیقت می‌توان چنین برداشت نمود که افزایش سن به تنهایی نمی‌تواند علت اُفت تحصیلی باشد و مسایل جانبی همراه آن نظیر تاهل و اشتغال، اثر آن را تقویت می‌کند که می‌توان در موضوعی جداگانه به این مهم پرداخته شود.

در مورد وضعیت اشتغال و تاهل دانشجویان، بیشترین میانگین متعلق به حیطه عوامل مربوط به محتوای آموزشی بود که بیانگر این موضوع است که در اثر عدم وقت کافی به واسطه مشکلات جانبی برای شرکت در کلاس‌ها، این دانشجویان از نظر محتوای درسی دچار مشکلات بیشتری هستند. البته این احتمال نیز وجود دارد که تاهل به صورت مستقیم بر اُفت تحصیلی دانشجویان تاثیرگذار نباشد و عواملی چون قبول مسئولیت و پذیرش دیگر نقش‌های اجتماعی که به واسطه تاهل ایجاد می‌شود، می‌تواند موجب اُفت تحصیلی شود. از طرفی ممکن است کمبود امکانات رفاهی و اقتصادی به دنبال تاهل موجب پرداختن به شغل‌های جانبی برای کسب درآمد بیشتر شود که خود عامل مهمی در اُفت تحصیلی است.

در دانشجویانی که با خانواده زندگی می‌کردند، مشکلات اجتماعی- اقتصادی کمتری نسبت به دانشجویان استیجاری داشتند. در دانشجویان خوابگاهی نیز عوامل محیطی بیشترین تاثیر را داشتند. اکثر مطالعات سکونت در خوابگاه را بر اُفت تحصیلی موثر دانسته و آن را عامل بهبود عملکرد تحصیلی بیان کرده‌اند. در مطالعه *نظری* بیان شده دانشجویانی که ساکن خوابگاه هستند عملکرد بهتری نسبت به غیرخوابگاهی دارند [۱۳] که با نتایج مطالعات *علیخانی* [۴۸] و *ده بزرگی* [۴۹] مغایر است. این اختلاف ممکن است به دلیل تفاوتی چون امکانات رفاهی بیشتر، خلوت‌بودن خوابگاه، عدم وجود مشکلات تغذیه‌ای و حس رقابت بین دانشجویان خوابگاه باشد در حالی که باید توجه داشت سکونت در خوابگاه به تنهایی نمی‌تواند معیار موثری بر اُفت تحصیلی محسوب شود و باید عواملی چون امکانات خوابگاه، فاصله آن تا دانشکده و موارد دیگر را مورد توجه قرار داد.

پیشنهاد می‌شود که با اصلاح و بازبینی روش‌های آموزشی و تغییر محتوای دروس و طراحی سرفصل‌های درسی جدید، از اُفت تحصیلی بیشتر دانشجویان جلوگیری شود. همچنین با توجه به نقش سایر عوامل باید عوامل مختلف موثر از جمله برنامه‌ریزی‌های رفاهی و عوامل اجتماعی، اقتصادی و خانوادگی مرتبط با اُفت دانشجویان را مورد توجه قرار داد. لذا تجدید نظر در شیوه‌های تدریس اساتید و مفاد آموزشی، افزایش سطح دانش و توانمندی آنها و همچنین بهبود امکانات آموزشی و رفاهی برای اساتید و دانشجویان صورت گیرد.

نتیجه‌گیری

مهم‌ترین عامل تاثیرگذار بر اُفت تحصیلی دانشجویان پیراپزشکی دانشگاه علوم پزشکی تهران از دیدگاه ایشان "عوامل مربوط به محتوای آموزشی" است.

تشکر و قدردانی: بدین وسیله پژوهشگران از ریاست محترم دانشکده پیراپزشکی و کلیه دانشجویانی که در انجام این مطالعه همکاری داشتند، تشکر ویژه دارند.

تاییدیه اخلاقی: موردی توسط نویسندگان عنوان نشده است.

تعارض منافع: مولفان اظهار می‌دارند که این مقاله دارای تعارض منافع نیست.

منابع مالی: این مقاله نتیجه طرح تحقیقاتی مصوب دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی- درمانی تهران به شماره قرارداد ۱۳۲/۳۵۳ است.

منابع

1- Safdari F, Delaram M, Parvin N, Kheiri S, Froozandeh N, Kazemian A. The viewpoints of students and educators, in faculty of nursing and midwifery of Shahrekord University of Medical Sciences, about the effective factors in academic improvement of students. 2004. J Shahrekord Uni Med Sci. 2007;9(3):71-7. [Persian]

2- Berk LE, Churchill JL. Infants, children, and adolescents: Allyn and Bacon Boston; 1996.
3- Raoufi M, Sadagat K, Hanae J, Khodadi K, Nazari M, Pouzesh S, et al. Effective Familial – Individual Factors on Drop-Out of the Students of Tabriz University of Medical Sciences in Academic Year(2005-2006). Med J Tabriz Uni Med Sci. 2008;29(4):113-5. [Persian]
4- Arulampalam W, Naylor RA, Smith JP. Dropping out of medical school in the UK: explaining the changes over ten years. Med Educ. 2007;41(4):385-94. [Persian]
5- Fata L, Azari S, Baradaran H, Atlasi R. A systematic review of the evaluation of academic decline in medical students. Strides Dev Med Educ. 2013;10(2):31-38. [Persian]
6- Adams E, Shannon AR, Dworkin PH. The Ready-to-Learn Program: a School-based model of nurse practitioner participation in evaluating school failure. J Sch Health. 1996;66(7):242-6.
7- Younge SL, Oetting ER, Deffenbacher J. Correlations among maternal rejection, dropping out of school, and drug use in adolescents: A pilot study. J Clin Psychol. 1996;52(1):96-102.
8- Tagharrobi Z, Fakharian E, Mirhoseini F, Rasoulinejad SA, Akbari H, Ameli H. Survey of Educational Drop-out Indexes and its Related Factors in Alumni of Paramedical Faculty of Kashan Medical University. J Babol Uni Med Sci. 2010;12(1):76-89. [Persian]
9- Hazavehei S, Fathei Y, Shamshirei M. Study on the causes of students' academic probation in Hamadan University of Medical Sciences, 2001-2002. Strides Dev Med Educ. 2006;3(1):33-42. [Persian]
10- Edalatkhah H, Jahangiri S, Khanbabazadeh M, Amani F, Hashimilir M. The educational situation of graduates in Ardebil University of Medical Sciences. Iranian J Med Educ. 2005;5(2):193-5. [Persian]
11- Gheibi S, Mohammad Loo R, MoosaviVaezi S, Yekta Z, Pour Ali R, Kafili M. Academic Failure and its Underlying Factors in Medical Students of Urmia University of Medical Sciences.Strides in Development of Medical Education. 2011; 7 (2):141-146. [Persian]
12- Changizy Ashtyani S, Shamsi M, Mohammadbeygi A. Frequency of educational decline and some effective factors of student's opinion in Arak University of Medical Sciences. 2009. Arak Med Uni J. 2010;12(4):24-33. [Persian]
13- Nazari R, Sharifnia SH. Investigating the Causes of Nursing Student Drop out. J Babol Uni Med Sci. 2010;12(1):90-4. [Persian]
14- Meilman PW, Pattis JA, Kraus-Zeilmann D. Suicide attempts and threats on one college campus: policy and practice. J Am Coll Health. 1994;42(4):147-54.
15- Darling-Hammond L. Teacher quality and student achievement: A review of state policy evidence, Center for the Study of Teaching and Policy: University of Washington Seattle, WA; 1999.
16- McMichael AJ, Hetzel BS. Mental health problems among university students, and their relationship to academic failure and withdrawal. Med J Aust. 1975;1(16):499-504.
17- Olmos Rueda P, Mas Torelló O. Jóvenes, fracaso escolar y programas de segundaoportunidad/Youth, academic failure and second chance training programmes. REOP-Revista Española de Orientación y Psicopedagogía. 2014;24(1):78-93.
18- Lancia L, Petrucci C, Giorgi F, Dante A, Cifone MG. Academic success or failure in nursing students: Results of a retrospective observational study. Nurs Educ Today. 2013;33(12):1501-5.
19- Lazin R, Neumann L. Student characteristics as predictors of drop-out from medical school: admissions to Beer-Sheva over a decade. Med Educ. 1991;25(5):396-404.
20- Abhari A, Sarrami GH. Psychological Evaluation of Enrolled Medical College Students; a Predicting Measure of Academic Underachievement. Tehran Uni Med J. 1998;56(1):62-8. [Persian]
21- Dante A, Valoppi G, Saiani L, Palese A. Factors associated with nursing students' academic success or failure: A retrospective Italian multicenter study. Nurse Education Today. 2011;31(1):59-64.
22- Cheruvalath R. Academic failure of first-year engineering and technological students in India and assessment of motivation factors - A case study. Educ Res Eval. 2012;18(3):283-97.
23- Dante A, Petrucci C, Lancia L. European nursing students' academic success or failure: A post-Bologna Declaration systematic review. Nurs Educ Today. 2013;33(1):46-52.
24- Mkumbo KAK, Amani J. Perceived University Students' Attributions of Their Academic Success and Failure. Asian Soc Sci. 2012;8(7):247-55.
25- Williams BL, Dunlop AL, Kramer M, Dever BV, Hogue C, Jain L. Perinatal origins of first-grade academic failure: Role of prematurity and maternal factors. Pediatrics. 2013;131(4):693-700.
26- Freudenberg N, Ruglis J. Peer Reviewed: Reframing School Dropout as a Public Health Issue. Prev Chronic Dis. 2007;4(4):107.
27- Bodroža B, Mirkov S. General causality orientations and defensive attributions of failure on academic exam. Zbornik Instituta za Pedagoska Istrazivanja. 2011;43(2):223-38.
28- Lucio R, Hunt E, Bornovalova M. Identifying the necessary and sufficient number of risk factors for predicting academic failure. Dev Psychol. 2012;48(2):422-8.
29- Latifi Z, Hasnijeh A, Jashvaghani RS, Alhoseini S, Iravani M, Ahmadi M. A social work study on major causes of educational failure. Manag Sci Let. 2013;3(5):1353-6.
30- Jebraeily M, Mosavei VSJ, Mikaeili P, Sadatian R, Aghlmand S. Evaluating the Influencing Factors of Educational Underachievement in Gifted and Talented Students of Urmia University of Medical Sciences. Future of Medical Educ J. 2011;4(3):21-5. [Persian]
31- Vanhanen L, Janhonen S. Factors associated with students' orientations to nursing. J Adv Nurs. 2000;31(5):1054-62.
32- Bakouei F, Kheyrkhah F, Salmalian H, Omidvar S. Effective factors on educational status of midwifery students in Babol University of Medical Sciences. Stud Dev Med Educ. 2010;7(1):44-50. [Persian]
33- Osonwa O, Adejobi A, Iyam M, Osonwa R. Economic status of parents, a determinant on academic performance of senior secondary schools students in Ibadan, Nigeria. J Educ Soc Res. 2013;3(1):115-22.
34- Teltemann J, Windzio M. Socio-structural effects on educational poverty of young immigrants: an international comparative perspective. New York: Springer; 2013.
35- Last L, Fulbrook P. Why do student nurses leave? Suggestions from a Delphi study. Nurs Educ Today. 2003;23(6):449-58.
36- Jeludar SS, Jeludar ZA, Shayan N, AhmadiGatab T. Factors affecting the academic failure of male students. Proc-Soc Behav Sci. 2012;46:2575-8.
37- Takalo SK, Abadi ARN, Vesal SM, Mirzaei A, Nawaser K. Fuzzy failure analysis: a new approach to service quality analysis in higher education institutions. Int Educ Stud. 2013;6(9):93-106.

38- Delaram M, Aein F, Fouroozandeh N. The effective factors on dropout in students of Shahrekord University of Medical Sciences. Med J Hormozgan Uni. 2012;16(2):163-172. [Persian]
39- Hazavehei SMM, Fathei Y, Shamshirei M. Study on the causes of students' academic probation in Hamadan university of medical sciences, 2001-2002. Stud Dev Med Educ. 2006;3(1):33-42. [Persian]
40- Khazaei M, Rezaei M, Khazaei S. Survey of personal and educational characters in unsuccess medical students in compare with success students. Koomesh. 2008;9(2):87-92. [Persian]
41- Mulholland J, Anionwu EN, Atkins R, Tappern M, Franks PJ. Diversity, attrition and transition into nursing. J Adv Nurs. 2008;64(1):49-59.
42- Van Matre JC, Valentine JC, Cooper H. Effect of students' after-school activities on teachers' academic expectancies. Contemp Educ Psychol. 2000;25(2):167-83.
43- Obradovic J, Long JD, Cutuli J, Chan CK, Hinz E, Heistad D, et al. Academic achievement of homeless and highly mobile children in an urban school district: Longitudinal evidence on risk, growth, and resilience. Dev Psychopathol. 2009;21(2):493-518.
44- Najimi A, Sharifirad G, Amini MM, Meftagh SD. Academic failure and students' viewpoint: The influence of individual, internal and external organizational factors. J Educ Health Promot. 2013;2(1):22.
45- Green BN, Johnson CD, McCarthy K. Predicting academic success in the first year of chiropractic college. J Manip Physiol Ther. 2003;26(1):40-6.
46- Saravani S, Dehghan Haghighi J, Abed-Saeedi Z, Homayouni Zand R. Evaluation of Effective Factors on Academic Success of Students of Zahedan Medical University. Future Med Educ J. 2013;3(3):35-40.
47- Moniri R, Ghalebtarash H. The reasons of educational failure among paramedical students in Kashan University of Medical Sciences. Iranian J Med Educ. 2006;6(1):135-40.
48- Alikhani S, MarkaziMoghaddam N, Bromand S, ZandBegleh M. Evaluation of influencing factors of educationdecline of nursing students of Army Medical Sciences University between 2001-2004. J Arm Uni Med Sci I.R.Iran. 2006; 4(2):819-24.
49- Dehbozorgi BGR, Mooseli HA. A survey on dropout risk factors among medical students, Shiraz Medical University, 1999. J Babol Uni Med Sci. 2003;5(2):74-8. [Persian]

یادداشت: